

Ahmet Özalp

Doçent Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi/İlahiyat Fakültesi/İlahiyat Bölümü, Eskişehir/Türkiye
Assist. Prof, Eskişehir Osmangazi University/Faculty of Theology/Department of Theology,
Eskişehir/Turkiye

eposta: ahmet.ozalp@ogu.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-3134-3084> - [RorID: https://ror.org/01dzjez04](https://ror.org/01dzjez04)

Atıf/Citation: Soyadı, İsim. 2024. Kültürel Küreselleşme Sürecinde Yerel Kimliğin Dönüşümü.
Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 12/38, 325-341.

<https://doi.org/10.33692/avrasyad.1384827>

Makale Bilgisi / Article Information

Yayın Türü / Publication Type:	Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş Tarihi /Received:	01.11.2023
Kabul Tarihi/Accepted:	04.11.2023
Yayın Tarihi/Published:	15.03.2024

KÜLTÜREL KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE YEREL KİMLİĞİN DÖNÜŞÜMÜ

Öz

Küreselleşme ekonomi dışında kültürel ve siyasi durumları da kapsayan çok boyutlu bir olgudur. Doruk noktasına 20. yüzyılın ikinci yarısında ulaşan küreselleşme bilgi üretim teknolojisinin ulus sınırları ötesine yayılmasına ek olarak çoklu kimlik etkileşimlerini de ifade etmektedir. Buna ek olarak küreselleşme genellikle modern dünyadaki çok çeşitli ekonomik, politik ve kültürel eğilimleri içeren bir dizi karmaşık sosyal süreçtir. Bu makale önemli toplumsal olgulardan olan kültürel küreselleşmenin yarattığı kimlikler arası etkileşimi ve bunun sonucunda ortaya çıkan problemleri analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu makalenin konusunu, Batı kültürünün küresel araçlar yoluyla yayılmasıyla gelişen ve Batıyı küresel değer olarak kabul eden kültürel küreselleşme ile yerel kimlik arasındaki ilişki oluşturmaktadır. Kültürel küreselleşme sürecinde canlanan yerel, iki kimliklilik ve küresel kimlik konusunu değerlendiren bu çalışma, küreselleşmenin homojen yerel kültür üzerindeki etkilerini incelemektedir. Bu çalışmanın temel problemini milli aidiyet duygusunu ortadan kaldırdığı varsayılan ve bu nedenle eleştirilen çoklu kimliklerin çeşitlilikleri ve ortaya çıkma nedenleri oluşturmaktadır. Bu çalışmada yerel kimliğin küresel kültür etkisi ile birlikte değişime uğradığı ve değişimi yaratan nedenler arasında bilgi ve iletişim teknolojilerinin önemli yer tuttuğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, küreselleşme yeni tüketim tarzlarına ek olarak küreselleşen kitle iletişim araçlarıyla da önemli kültürel değişimlere ve dolayısıyla kimlik dönüşümlerine yol açmıştır. Küreselleşen kültürün ideolojik yansıması olan kimliğin, maddi ve manevi tüketime dayalı yeni akışkan yaşam şekillerini teşvik ettiği de anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Kültür, Kimlik, Batı, İletişim

TRANSFORMATION OF LOCAL IDENTITY IN THE PROCESS OF CULTURAL GLOBALIZATION

Abstract

Globalization is a multidimensional phenomenon that includes cultural and political situations besides economy. Globalization, which reached its peak in the second half of the 20th century, refers to multiple identity interactions in addition to the spread of information production technology beyond national borders. In addition, globalization is a set of complex social processes that generally involve a wide range of economic, political and cultural trends in the modern world. This article aims to analyze the interaction between identities created by cultural globalization, one of the important social phenomena, and the problems that arise as a result. The subject of this article is the relationship between cultural globalization, which develops with the spread of Western culture through global tools and accepts the West as a global value, and local identity. This study, which evaluates the issues of local, dual and global identity that have revived in the process of cultural globalization, examines the effects of globalization on homogeneous local culture. The main problem of this study is the diversity and reasons for the emergence of multiple identities, which are assumed to eliminate the sense of national belonging and are therefore criticized. In this study, it was concluded that local identity has changed with the influence of global culture and that information and communication technologies have an important place among the reasons creating the change. However, in addition to new consumption styles, globalization has also led to significant cultural changes and identity transformations through globalizing mass media. It is also understood that identity, which is the ideological reflection of globalizing culture, encourages new fluid lifestyles based on material and spiritual consumption.

Keywords: Globalization, Culture, Identity, West, Communication

Giriş

Küreselleşme karmaşık ve kapsamlı bir olgu olmasının yanı sıra tartışmalı bir konudur. Bu nedenle küreselleşme ile ilgili çok sayıda tanım üretilmiştir (Walsham, 2001). Bu tanımlardan bazıları küreselliğin serbest piyasa, ekonomik ve siyasi bazıları da bu olgunun kültürel boyutları ile sınırlanmıştır. Ancak bu tanımların sınırlılıklarına karşın küreselleşme olgusu iletişim, bilgi aktarımı, moda, medya, kültürel dönüşüm, ileri teknoloji vs. gibi konuları da içine alacak şekilde yeniden yorumlanmaktadır. Küreselleşme son dönem çalışmalarının büyük çoğunluğunda ileri teknoloji ve iletişim araçları gibi konularla birlikte kullanılmaktadır (Urry, 2003; Castells, 1996). Küreselleşme günümüzde sosyal bilimler, iş dünyası ve popüler medya gibi alanlarda moda haline gelen bir statüye ulaşmıştır. Küreselleşme, mekânın toplumsal ve kültürel alan üzerindeki katı sınırlarının azaldığı, bireylerin giderek bu durum hakkında farkındalık geliştirdiği toplumsal bir süreç olmakla birlikte ayrıca sosyolojik yaklaşımlarda mekânın daralması ve zamanın insan üzerindeki sınırlayıcı etkisinin yitirilmesi olarak da tanımlanmaktadır. Bu tanımlara en uygun örnek Antony Giddens'tır. Giddens

Kültürel Küreselleşme Sürecinde Yerel Kimliğin Dönüşümü

(1991) küreselleşmeyi “yerel olayların kilometrelerce uzakta meydana gelen olaylarla şekilleneceği ve bunun tersinin de geçerli olacağı şekilde uzak bölgeleri birbirine bağlayan dünya çapındaki sosyal ilişkilerin yoğunlaşması” olarak tarif etmiştir. Modern dönem sosyologlarından Castells (1997) ise bu kavramı ağ toplumunda kimliğin öneminin yitirilmesi şeklinde yorumlamaktadır. Son dönem sosyoloji literatüründe bu tanımlardan yola çıkılarak küreselleşmenin anlam oluşturma süreci olarak tasvir edilmeye çalışıldığı görülmektedir. Çünkü küreselleşme öncelikle toplumsal bir etki yaratarak kimlikler üzerinde değişimlere neden olmaktadır. Küreselleşme sürecinde kimlik, bireyin üyesi olduğu sosyal gruplardan başlayarak, tarih, coğrafya, iktidar yapıları ve toplumsal bilinç içinde inşa edilmektedir. Elbette ki, dünyanın sınırlarının fiziksel olmasa bile iletişim ve kimlik üzerindeki etkisini yitirmesi bireylerin kimliklerini yeniden şekillendirmelerine yol açmaktadır (Azhar 2014).

Yukarıdaki açıklamalara ek olarak çok sayıda araştırmacı küreselleşmeye ekonomik boyutları açısından yaklaşmaktadır (Dağ ve Bakır 2022: 1408). Örneğin, din sosyoloğu Peter Berger, küreselleşmeyi ekonomik sonuçlarından yola çıkarak kültürel bir değişimin yarattığı yeni bir dünya düzeni olarak görmektedir. Aslında ekonomiyi temel alan yaklaşımlar açısından küreselleşme dünyanın tek bir pazara dönüşmesidir. Ulus devlet sınırlarını aşan yeni ekonomik ilişkiler ve buna bağlı olarak gelişen yeni ekonomik modeller, rekabetin ve piyasanın evrenselleşmesi gibi olaylar küreselleşme hakkında ekonomiyi ön plana çıkaran tanımların yapılmasına neden olmaktadır (Balay 2004). Bu bağlamda sınırların buharlaşması insanlar arası ilişkileri alınıp satılabilen bir meta haline getirmektedir (Dağ ve Bakır 2022). Ancak, modern toplumsal yaşamın tamamlayıcı bir özelliği olan küreselleşme, toplumları hem ekonomik hem de kültürel yönlerden birbirlerine bağlamaktadır. Bu bağlamda dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen kriz aynı zamanda küresel bir boyut alırken bu krizlere yine küresel boyutta çözüm yolları aranmaktadır. Çünkü küreselleşme sürecinde kültür ve yaşam problemleri, etkileri yerel kültürden başlayarak bütünüyle insanlığın sorunu haline dönüşmektedir. Bu bakış açısından yola çıkarak küreselleşme sadece siyasal, ekonomik ve iletişimsel bağlamlarda değil, ayrıca insan eylemleri, kimliği ve deneyimleri açısından da incelenmektedir. Bu bağlamda küreselleşme sosyal psikolojik bir sorun haline gelmekle kalmayıp insanların kimlikleri üzerinde tahrip edici değişimlere neden olmaktadır (Scholte 2000). Örneğin, küresel kültürel kimlik, bireyi geleneksel yerel bağlarından koparıp yurtsuzlaşmaktadır (Rosenmann, Reese ve Cameron 2016). Geleneksel bağlar olarak ifade edilmeye çalışılan şeyler aslında etnik köken ya da milli aidiyetten başkası değildir. Küreselleşme nedeniyle yeniden şekillenen kimlik bir bütün olarak küresel kültürü ve geniş insan modelini yansıtan kategorilerin de gelişmesine neden olmaktadır. Küreselleşmenin ortaya çıkardığı çelişkiler bireyleri artan belirsizliğe ve sosyo-kültürel çatışmalara itmektedir. Kültürünü tehdit altında gören birey yoğun farklılıklara karşı tepkiler vermekte ve kimlik krizine itilmektedir (Rosenmann 2015: 203).

1. Yerel Kültürel Kimlikten İki Kültürlü Kimliklere

Kimlik ve kültür üzerine yapılan çalışmalar çoğunlukla küreselleşme olgusu kapsamında gerçekleştirilmektedir. Kimliğin ve kültürün ne olduğunun tanımlanması bu olgunun etki ve kapsamı konusunda bilgi sunacaktır. Erik Erikson (1968), kimliği kişisel deneyimin ve kültürel ortamın bir ürünü olarak görmektedir. Erikson'a göre, insanlar kişilerarası ilişkilere girebilmek ve toplumun normlarına adapte olabilmek için sosyal ve kültürel çevreleri ile etkileşim halinde kalmaktadırlar (Baumeister 1996). Bu adaptasyon sürecinde inşa edilen kimlik, bireyin sosyal gelişim alanlarındaki amaçlarını, değerlerini ve inançlarını kapsamaktadır. Yani, kimlik bireyin doğumundan ölümüne kadar dinamik biçimde şekillendirdiği bir yapıdır (Skhirtladze vd. 2016). Kimlik, kültür ile sürekli etkileşim içinde olup yine kültür için duruma göre yeniden inşa edilir. Kültür, belirli bir kişi ya da grubun düşünceleri, yaşam biçimi, örfleri, adetleri ve sosyal eylemlerinin dizisidir. Bu nedenle kimlik kültürle sürekli etkileşim içinde olup bireylerin yaşamını yönlendirmekle kalmaz bireye kendi yaşamını toplumunki ile karşılaştırma fırsatı da sunar. Kültür bu sayede kimlik için anlam oluşturma ölçeği görevi görür. Ancak kültürün değişmesi ile zaman içinde kimlik de değişim göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında kimliğin ağırlıklı kısmının bireyin ait olduğu kültüre uygun bir biçimde şekillendiği sonucuna ulaşılabilir. Ancak, küreselleşmenin de etkisi ile birey, hem ait olduğu kültürden parçalar bulundurmakta hem de diğer baskın kültür ile etkileşime girmesi nedeniyle yeni kültürel kimliklere de sahip olmaktadır. Kültürel kimlikten kastedilen şey, bireyin milli kimliğinin bir sunumudur. Bireyin kültürel kimliği iki farklı kısımdan oluşur. Bunlar, bireyin ait olduğu sosyalleşme sürecinde edindiği yerel kimliği ve küreselleşmenin de etkisiyle çok sayıda kültürel unsurlarla girdiği etkileşimin sonucunda oluşan çok boyutlu küresel kimliğidir (Bouymaj & Renato 2022). Küresel ölçekte bireylerin coğrafyalar arası artan hareketliliğinden dolayı hem kültürleşme hem de iki kültürlülük kavramı sosyolojik araştırmalarda geniş yer tutmaya başlamıştır. Özellikle göçün yarattığı karmaşık sorunlara ek olarak bireyler etkileşim içinde oldukları topluluklarla ilişkilerinde tutarlılık sağlama sorunu ile baş başa kalmışlardır. Göç nedeniyle kültürel yaşamlarına dahil olduğu yeni topluluklarla ilişkilerini dengeleme problemi yaşayan birey hem kendi kültürü hem de karşı kültür ile tutarlı bir benlik inşa etmeye çalışmaktadır. Bu, yerel kimliğin yeni dahil olunan kültür ile bütünleştirilmesi şeklinde de yorumlanabilir (Comănanu ve Noels 2018). Buradan hareketle kimlik ve kültüre dair kapsamlı bir tartışmanın yapılmasında fayda vardır.

Ünlü sosyolog Castells (1996), ağ toplumunda küreselleşen kimliğin özellikleri ve değişimi üzerinde çok sayıda araştırma yapmıştır. Bu çalışmalarında özetle o kimliği, sadece yerel boyuta indirgememiş çok boyutlu özelliği ile kültür ve kimlik etkileşimine atıfta bulunmuştur. Örneğin, ona göre kimlik, bir dizi kültürel özellik içerip "anlam oluşturma süreci" içinde gelişen bir yapıdır. Bu bağlamda küresel kültür içinde kimlik çoklu toplumsal gruplar içinde var olan tarih, mekân, hafıza, siyasal yapılar tarafından değiştirilerek inşa edilmektedir. Küresel toplum ideolojisi ve kültür projelerine yönelik bir çerçevede yeniden

Kültürel Küreselleşme Sürecinde Yerel Kimliğin Dönüşümü

organize edilen kimlik; din, aile, ulus ve cinsiyet gibi çok sayıda toplumsal olgu ile de doğrudan ilişkilidir. İnsanlar haliyle kimliklerini içinde buldukları kültüre göre inşa ettikleri için kimlik bireyin benliğinin de bir parçasını oluşturur. İnşa edilen kimlik herhangi bir tehlike ya da farklılık anında kendine ait savunma mekanizması geliştirerek yeni durumlara veya kültürlere karşılık vermektedir (Tajfel, 1984). Küreselleşmenin kültürel alandaki etkisine oldukça karamsar bakan Tomlinson (1991), kültürel kimliği, yok olan, homojenleşen ve Batılılaşmış tüketim kültürü nedeniyle yıkıma uğrayan bir durumda görmektedir. Yine Giddens, küreselleşmeyi politik ve kültürel karakterinden dolayı kimlik üzerinde yeni ve devrimsel nitelikte değişimlere neden olan bir süreç olarak görmektedir (Azhar 2014). Ona göre, iletişim teknolojisindeki hızlı artış ve gelişmeler küresel kültür ve yerel kimliği iç içe geçirmiştir.

Küreselleşme olgusunu çalışan araştırmacıların bazılarına göre günümüzde çok sayıda genç, küresel bilinçle büyümekte ve kimliklerini buna göre inşa etmektedirler. Örneğin yine Giddens (1991: 187), çocukların ve ergenlerin çoğunlukla küresel olağan üstü dünyalara sahip olduğunu iddia etmektedir. Giddens'a ek olarak Robertson (1992: 8) da günümüz bireylerinin bir bütün olarak dünya bilinci geliştirmeye yoğunlaştığını savunmaktadır. Küreselleşmenin yarattığı bu bilinç sosyolojik açıdan iki kültürlü kimlik açısından değerlendirilebilir. İkili kimlik göçün de etkisiyle geliştiği vurgusu yukarıda tartışılmıştı. Ancak, bu tartışmaya ek olarak, kimlik üretme süreci küreselleşmeye de uyarlanabilir. Yani, bireyler yerel kimliklerinin yanında ileri teknolojinin de etkisi ile küresel çapta bir kültüre aidiyet geliştirmektedirler. Küresel toplumun yaşadığı olaylar ve uygulamalar hakkında bilinç geliştiren birey yeni bir küresel kimlik de edinmektedir (Arnett 2002). Özellikle, birey sosyal medya teknolojisi sayesinde diğer insanlarla rahatlıkla iletişim kurarak küresel bir kimlik inşa etme sürecine girer. Bu sayede birey farklı bölgelerde yaşanan sorunlar hakkında fikir geliştirip bu fikri sahiplenme özelliği de gösterir. Örneğin, televizyon küresel kimlik geliştirme sürecinde oldukça etkindir. Dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen olaylar hakkında bilgi edinme ve farklı insanlarla etkileşime girme şansına sahip olan birey dünyadaki yeri ile ilgili de yeni bir algı geliştirir. Günümüzde X, Facebook, Instagram vs. gibi sosyal etkileşim ağları sayesinde gençler ve çocuklar dünyanın çok farklı bölgelerindeki olaylara karşı tavır almakta o bölgenin siyasi ve kültürel yapısının da değişimine katkıda bulunmaktadır. Bu katkı tek taraflı olmayıp etkileşime girilen yeni insanlar ve olaylar gençlerin ve çocukların kimliğinin çeşitlenmesine de yol açmaktadır.

İki kültürlü kimlik, yerel kimliğin küresel kimlik karşısında erimesi ya da kısmen adapte olması anlamına gelmemektedir. Ancak, bireyin küresel medyanın, serbest piyasa ekonomisinin ve demokratik kurumların da etkisi ile küreselleşmeye paralel olarak yerel kimliğini de değiştirdiğine şüphe yoktur. Örneğin, eğitim alanında yabancı dilin yaygınlaşması küreselleşme vasıtasıyla bireylere diğer kültürle yoğun etkileşim imkânı sunduğu için yeni melez bireysel kimliğin oluşumuna katkıda bulunabilir (Hermans &

Kempen 1998). Buna ek olarak, göç nedeniyle bireyler kendi yerel kültürlerini göç ettikleri yerin kültürel kimliği ile birleştirerek melez kimlik oluşturmaktadır. Haliyle göç sadece tek başına bedensel hareketi ifade etmemektedir. Hareket halinde olan gruplar göç etmeden önce yaşadıkları toplumun yerel kimliğini ve milli değerlerini gittikleri bölgelere de götürmektedirler. Hermans ve Kempen (1998: 118) bu durumu şu şekilde örneklendirir: *"farklı ve zıt kültürler, çok sesli bir benlikte kendi rollerini oynayan kolektif seslerin repertuarının parçası olabilir"*.

Sonuç olarak, iki kültürlülük çok şekilde tanımlanıp analiz edilmektedir. Schwartz ve Unger (2010), en yaygın iki kültürlü kimlik tanımın kendi miras kültürü ve deneyimlediği milletin kültüründen oluşan karma bir kültürel kimliğe sahip olan bireyi ifade ettiğini söylemektedir. Bu nedenle iki kültürlülük ya doğum sonrasında yerel kültür tarafından kazandırılmış ya da küreselleşmenin yarattığı etkileşimden meydana gelmiştir. Bu açıdan iki kültürlülük din, arkadaşlık ve diğer tercihleri gibi kültürel davranış biçimlerine odaklanmaktadır. Birey bu açıdan küreselleşme araçları ile kazanmış ya da kazanmamış olsun hem içinde doğduğu hem de etkileşim içinde olduğu diğer kültürü bilincinde barındırır. Bu süreçte de iki kültürlülük ortaya çıkar. Bireyin kültürler arasında gidip gelmesi keline has bazı savunma mekanizması geliştirmesine neden olur. Çünkü iki kültürlülük aynı zamanda yüksek düzeyde adaptasyon ve esnekliği de beraberinde getirmek zorundadır (Bouymaj & Renato 2022). Bunun aksi durumunda birey grup içi ötekileştirmelere maruz kalmaktadır. Ötekileştirmeye maruz kalan birey kendi içinde kültür çatışmasına girip iki kültürlülüğün yaratabileceği kimlik krizini yaşamaktadır.

2. Kimliğin Hibritleşmesi ve Kimlik Çatışması

Yerel kimliğe etkileri bağlamında küreselleşmenin yarattığı sorunlar zaman ve mekânın sıkışmasına dayanmaktadır. Zaman ve mekânın daralması kavramı Harvey tarafından tasarlanmış, üretim süreçlerinin hızlanması ve dünyada herhangi bir yere ulaşımın kısa sürede yapılması durumunu ifade etmektedir. Ulaşım ve iletişim teknolojisinin küreselleşmesi ve gelişmesiyle birey, dünyanın herhangi bir bölgesindeki bilgilere hızlıca ulaşmıştır. Bu nedenle insan için 24 saat bile çok uzun süre haline gelmiştir (Harvey 2014: 318). Zamanın daralması sayesinde bireyin edindiği bilgiler de kimlik üzerinde etkiler bırakmıştır. Bu etkiler yerel ile küresel kimlik arasında belirli tercihler yapılmasına yol açmıştır. Yaptığı tercihler insanlarda kaygıya neden olmakta ve kimlik krizleri yaratmaktadır. Harvey bu süreci şu şekilde tasvir eder: *"Sıkışma terimini kullanıyorum, çünkü bir yandan kapitalizmin tarihine hayatın hızının artışı damgasını vururken, bir yandan da mekânsal engellerin dünya sanki üzerimize çökeceği aşılacağına aşıldığını sağlam biçimde iddia etmenin mümkün olduğunu düşünüyorum"* (Harvey 2014: 270). Yaşanan süreç insanı kimlik bunalımına itmiş ve insana yeni heyecanlar aratarak belirsiz korkular yaratmıştır. Karar verme sürecinde insan eyleminin sınırlanması ve küresel kültürel kimliğinin yetersizliği bireyi kimlik çatışmasına sürüklemekle kalmamış kimliği

Kültürel Küreselleşme Sürecinde Yerel Kimliğin Dönüşümü

zaman ve mekân içinde sıkıştırmıştır (Kargı 2014: 226). Birey yerel kimliğinin sınırlanmasıyla kendini yerel kültür içinde kapatılmış hissetmiştir. Ancak bu nedenle yaşadığı kısıtlanma ve baskı insandaki kimlik çatışmasını derinleştirmektedir (Ceylan 2019).

Bir mücadele olarak yorumlanabilecek kimlik çatışması, bireyin küresel toplumsal gruplar içinde kendini sıkışmış hissetmesine karşı kimliğini yeniden inşa etme sürecidir (Marcussen, 2006). Küresel ve yerel kimlik arasındaki dönüşümler bireyin mevcut bilişsel yapısına ciddi anlamda yük getirmektedir. Sosyal kimlikte meydana gelen çatışma, haliyle farklı kültürlerle iletişime geçen bireyin diğerinin eylemlerine yönelik anlam üretme çabasını baltalayabilmektedir. Herhangi bir kültür problemi üzerine fikir üretme sürecinde birey yerel kültürü ağır bastığı zaman iki kültürlülüğe ya da küresel kültüre karşı yeni anlamlar üretmek zorunda kalır. Bu üretim süreci çatışmayla başlayarak kendince yeni dengeler bulur. Kimlik çatışması sürecinde toplumsal konumda oluşan belirsizlikler yine bireyin kafa karışıklığıyla baş edemez bir durumda kalmasına neden olur. Özellikle küreselleşen kimliğe kendini kaptırmış birey derinden bölünmüşlük de yaşamaktadır. Örneğin, David Rothkopf (1997: 39) bu olayı şöyle tarif eder: "...küreselleşme, entegrasyonu ve yalnızca kültürel engellerin değil, aynı zamanda kültürün birçok olumsuz boyutunun da ortadan kaldırılmasını teşvik etmektedir. Küreselleşme hem daha istikrarlı bir dünya hem de insanlar için daha iyi yaşamlara doğru hayati bir adımdır." Bu bakış açısına göre sonuçları olumlu gibi görünen küreselleşme kimlik, karmaşa yaratma özelliği ile de olumsuz birçok sonuç doğurmaktadır. Yerel ve kültürel kimlikler arası gerilimler bu açılardan küreselleşmenin yarattığı ciddi bir benlik çatışması durumudur. Küreselleşme araçlarının yoğunluğuyla farklı kültürel zorlamalara maruz kalan birey yerel kimliğinin yarattığı rahatsızlık nedeniyle küresel etkilere tepki gösterebilir (Suchday 2015). Bu süreçte, birey değer, inanç ve buna bağlı olarak ortaya çıkan kimlik çatışmaları arasında kalmaktadır. Bu bir git gel durumu gibi değerlendirilebilir. Örneğin, gelişmekte olan ülkelerdeki bireyler, küresel ve yerel kimlik sunumlarının sınırları arasında gezinebilirler. Bu kimlikler arası gidiş geliş bireyin kimlik oluşumunda belirsizliklere ve zorluklara da neden olur. Hatta çok kültürlü ya da melez kimlikli bir karmaşıklığın içinde de kalabilir. Birey, etkileşime girdiği kültürlerin değerlerinden etkilenip kimliğini çok çeşitli ve yönlü hale getirebilir. Oluşan bu kimlik çeşitliliği haliyle potansiyel çatışma alanları da oluşturur (Arnett 2002). Bireyi farklı kültürel ideoloji ve değerlere maruz bırakan küreselleşme süreci kimlik çatışmasını derinleştirdiği için bireyin farklı kültürel kökenden gelen insanlara karşı meydan okuyan normlar ve değerler inşa etmesine sebebiyet vermektedir. Toplumun beklentileri ve kimlik arasındaki gerginlik yeni normatif değerler de oluşturmaktadır (Hirsh ve Kang 2016). Örnek olarak, küresel vatandaşlık kavramı küreselleşmeye tepki şeklinde ortaya çıkmış buna ek olarak da milli veya kültürel kimliklerle çatışmalara sebep olmuştur. Çok kültürlü toplumlarda siyaset yapıcılar bu tür çatışmaları önlemek için birtakım önlemler geliştirmiştir. Bunlar, kimlik ile ilgili esnek bilgilerin benimsenmesi, çoğulcu değerlerin kabulü ve bireylerin farklı değerlerle etkileşime girmesinin teşvik edilmesidir (Hirsh ve Kang 2016). Kimlik

çatışmasının önlenmesinde farkındalık yaratmak, diğer kimliklerin varlığını kabul etmek, aidiyet duygusu oluşturmak benimsenen yaklaşımların temelini oluşturmaktadır. Ancak bu iyimser yaklaşımların yanı sıra konuya yaklaşım açısından baskıcı ve otoriter ulus-devletlerin daha katı yaklaşımları da söz konusudur. Ulus-devletlerin bireyi yurtsuzlaştırdığı ve yerel kimliğinden sıyrıp baskı altına alma durumları da bulunmaktadır.

Küreselleşme araçlarının yoğun olarak kullanılmasıyla birlikte kültürler arası bilgi ve fikir alışverişinin artması kültürlerin de birbirine benzemesine neden olmuştur. Yerel kimliğe özgü yaşam tarzını temelden değiştiren küreselleşme, kimliklerin oluşum sürecinde kimlik çatışmasını kaçınılmaz hale getirmiştir. Bu çatışmalar özellikle gençlikte belirginleşmekte ve gençler ileri teknoloji araçlarının etkisiyle ya küresel kültür ya da yanı başında olan yerel kültür arasında seçimler yapmak zorunda kalmıştır. Bu nedendir ki, ilk konuda bahsedilen iki kültürlü kimlik küreselleşmeye bir tepki olarak kimlik çatışmasını önlemek için geliştirilmiştir (Arnett 2002). Aslında iki kültürlülük kimlik çatışmasına bir uzlaşma yanıtı olarak da değerlendirilebilir. Kültürel gelişim sürecindeki genç küreselleşme teknolojileri sayesinde kültürel dönüşümün önemli bir parçası haline gelmektedir. Küreselleşmenin etkilerinden doğan kimlik krizleri bu bağlamda akışkan modernitenin sosyal ve tarihsel bağlamını karakterize etmektedir (Hammack 2006). Örneğin, Dallaire ve Denis (2005), bu durumu çalışmalarında şu şekilde özetler: *“bazı Kanadalı Fransız gençlerin kendilerini Fransız veya İngiliz olarak değil, kimlikleri en iyi şekilde ifade eden Kanada kimliğinin kaynaşmış bir melezi şeklinde iki dilli Kanadalılar olarak tanımlamaktadırlar”*. Bu çalışmada, Kanada’da yaşayan gençlerin Fransız ve İngiliz ilişkilerinin gelişimine paralel olarak melez kimlikler oluşturmaya meyilli oldukları ve bu melez yapının yerel içinde küresel kimlikleri de yansıttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Küreselleşmeye yönelik tepkilerden bir diğeri de bireylerin iki kültürlülüğe benzer şekilde üçüncü ve yeni bir kültürel kimlik oluşturarak evrensel bir benlik inşa etme durumudur (Hammack 2006). Evrensel ya da küresel kimlik oluşturma sürecinde bireyin tek ya da daha fazla kültürel topluluğa ait olmak yerine küresel dünya vatandaşlığı geliştirdiği fikri son zamanlarda çokça tartışılan bir konudur. Bu çoğulculuk kesişen kimlikler oluşturmaya meyillidir. Yerel kimlik bunalımındaki birey her kültürün ortak noktalarından yararlanarak yeni yaklaşımlar geliştirebilmektedir. Örneğin Risse (2010), birey kimliğinin tek tek araştırılmayacak kadar iç içe geçtiğini savunarak karma kimlik araştırmalarının artması gerektiğini savunmaktadır. Bu çalışmada elbette ki haklılık payı bulunmaktadır. Gelişim faktörleri, ailevi ilişkiler ve değerler kimlikler arası çatışmalar için belirleyici faktörlerdendir. Bu konuya çok sayıda etno-kültürel çatışma da örnek verilebilir. Ancak, sınırdaki bir kimlik oluşturmak bireyi yaşadığı bunalımdan ve kimlik çatışmasından kurtarabilecek tek yol olarak da görünmemektedir. Her halükârda küresel olaylar karşısında yerel kimliğin özelliklerini de sergileyen birey ötekileştirilmekte ya da ayrılmış bir karaktere bürünmektedir (Schwartz 2011). Ancak bu iddianın aksini iddia eden çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin, Nguyen ve

Kültürel Küreselleşme Sürecinde Yerel Kimliğin Dönüşümü

Benet-Martínez (2013) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın meta-analizinde, iki kültürlülük ile kimlik uyumu arasında kesin bir pozitif ilişki olduğu vurgulanmaktadır. Bu yayın iki kültürlü kimliğin yerel kimlikten daha işlevsel olduğunu vurgulamaktadır. Çünkü bu çalışmaya göre uyum içindeki iki kültürlü kimlik, bireysel sorunların çözümünde yerel kimliğe oranla daha etkindir.

3. Batı Kültüründe Birleşen Küresel Kimlikler

Bu başlığın temel vurgusu Amerika ve Kıta Avrupası kültürüne dair bir çerçeve sunmaktır. İleri teknolojinin gelişimine paralel iki kültürlülüğün dünyada İngilizcenin de evrensel bir dil olarak kabul edilmesi ile birlikte yaygınlaşması bireylerde Batı kültürüne yönelik sempati doğurmuştur. Batı kültürünün değişim ve gelişim sürecini kısa özetleyerek analize girişmek konunun anlaşılması açısından anlamlı olacaktır. Orta Çağ, Avrupa kültürünün doğmasına zemin hazırlanmış bir dönemdir. Orta çağda dinin geleneksel formlarına yönelik tepki aydınlanma süreci ile taçlanmış ve Batı kendi kimliğini diğer halklarınkinden üstün olduğunu bu süreçle ispatlamaya çalışmıştır. Aklın yol gösterdiği yeni düzen sayesinde Batı kendi kültürünü ve kimliğini en medeni ve en ileri kurtuluş yolu olarak görmüştür. Aydınlanmanın getirdiği teknolojik gelişmeler Batı kültürünün tüm dünyaya yayılmasını sağlamış ve bu kampanya birçok bilim ve siyaset insanı tarafından da desteklenmiştir (Zemmouri ve Amiar 2020). Avrupa kimliğinin ortaya çıkışıyla Batı kendi kültürü ile gurur duymaya başlamış ve ürettiği değerlerin evrenselleştirilmesiyle ilgilenmiştir. Bilginin kutsalın egemenliğinden kurtulması ve bilimsel gelişmeler Batı'nın küresel ölçekte etkisini arttırmasına neden olmuştur. Bu durum küreselleşme sürecini doğurmuş ve derinleştirmiştir. Küreselleşmeyle beraber Batı kendi politik ve ekonomik çıkarlarına hizmet etmek için diğer toplumların kültürünü yabancılaştırmak ve yabani göstermek istemiştir.

Batılı değerler ve bu değerlerden üretilen kimlik, çağdaş küresel kültürün de temelini oluşturmaktadır. Örneğin, Birleşik Devletler başat ekonomik, askeri, teknolojik ve politik güçlere sahip olması nedeniyle küreselleşmiş kültürde baskın konumda görülmektedir. Kültürel anlamda Amerikan İngilizcesi dünyanın çoğu ülkesinde öğretilmekte ve hâkim dünya dili olarak sunulmaktadır. Haliyle bu dil küreselleşmenin de ortak dilidir (Aneesh 2012). Amerikan müzik kültürü (Pop vs.) ve dünya çapında popüler olan markalar (Apple, Microsoft vs.) çağdaş küresel kültürün kimlik ajanları olarak görünmektedir. Batı kültürünün ürettiği teknolojik markalardan öte temsil ettiği değerler ve küresel fikirler kültür bağlamında önemli bir olgu haline bürünmüştür. Amerikan ve Batı değerlerinin bir sunumu olarak görülen bireysellik, kişisel mutluluk arayışı, özgür seçim gibi konular tüm dünyaca kabul edilmektedir (Inglehart 2000). Batı kültürü yukarıdaki örneklere ek olarak ticari çıkarları nedeniyle bireyi hazza yöneltmeye ve tüketici konumuna getirmeye odaklanmaktadır. Rekabetçi ekonomiyi ön plana çıkararak yenilikçiliği ve şeffaf kazanç anlayışını merkeze alıp serbest piyasa rejimini de savunan Batı, bu değerleri bireysel kimliklere işlemeye de

çalışmaktadır (Ritzer 2009). Bilginin üretimi de benzer şekilde Batının kontrolünde olup liberal ve hümanist idealler insanların geleneklerine işlenmektedir. Bu idealler insan çeşitliliğine yönelik hoşgörü, sivil özgürlükler, evrensel insan hakları ve çok kültürlü kimliktir. İleri teknoloji sayesinde kültürlerin dolaşımında sınırların bulanıklaşması Batı merkezli küresel kimlik inşasında da etkin rol oynamaktadır (Rosenmann vd. 2016). Küreselleşme tüm bu bağlamlardan yola çıkarak “dünyanın batılılaşması” olarak görülebilir. Bu tür bir küreselleşme, Batı kültürünün çizdiği yolda evrensel kimlikler üretmekte ve bu kimliklere saygı duymayı da teşvik etmektedir.

Soğuk savaş döneminin sona ermesi ve Sovyetlerin yıkılması sonucunda karşısında durabilecek başka ideoloji bulamayan dünya tek boyutlu bir çizgide hareket etmeye başlamıştır. Örneğin, Francis Fukuyama, Amerika'nın bir sistem olarak yarattığı liberal kapitalizmi dünyanın ilerlediği yegâne çizgi olarak görmüştür. Bu nedenle o, kültürel bir sistem olarak Batı ideolojisinin artık çatışmanın merkezinde olduğunu da vurgulamıştır (Zemmouri ve Amiar 2020). Yerel kültür savunusunu en aza indirmek ve insanları kontrol etmek için Batı, Amerikan kimliğine eş değer kimlikler ve fikirler üretmek için yeni yollar üretme yoluna girmektedir. Bu yollara sosyal medyada bilgi üretimi, evrensel insan hakları savunusu, yerel hukuksal sistemin etkisini azaltma ya da tamamen yok etme örnek olarak verilebilir. Küresel Batı kültüründe birleşecek olan insanların yerel kültürel duygularının zayıflaması bu sebeplerin bir sonucu olarak görünmektedir. Ancak, küresel kimlik az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde kimlik krizlerini artırmış ve yerel kültürleri yok olma tehlikesi ile karşı karşıya bırakmıştır. Küresel kültür bu açıdan bütün kültürlerin bir erime potası olarak görülebilir. Fakat, haliyle en büyük sorun yerel kültürlerin kriz oluşturmadan bir arada yaşamasıdır (Zemmouri ve Amiar 2020). Örneğin, radikal dini akımların ortaya çıkması dini veya kültürel köklere dönüş arzusu küresel kimlik ideali önünde duran önemli engeller olarak sayılabilir. Batı için kültür kaynaklı yeni toplumsal hareketler “öteki” eylemleri olarak algılanmış ve öteki kimliği küresel kimliğe çekme arayışı hız kazanmıştır.

Kültürel olarak geri (Batı kültürüne adapte olamamış) toplumlar Batılı uygulamalar nedeniyle melez kimlikler doğurmaya başlamaktadır. Sömürgeciliğin sadece ekonomik değil kültürel anlamda da yoğunlaştığı küresel dönem büyük kültürel değişimlere de neden olmuştur. Bunlara yerel dillerin yok olma sürecine girmesi ve yerel kimlikte sömürge kültürünün egemen olması örnek olarak verilebilir. Bütün bu değişimleri anlamak için bazı bilim insanları araştırmalar yapmıştır. Örneğin, Edward Said, “farklılıklara rağmen yaşamların nasıl kesiştiğini anlamak için kimliklerin, kültürlerin ve halkların coğrafyasını incelemek” amacını taşıyan çok sayıda çalışma yayınlamıştır (Zemmouri ve Amiar 2020). Aslında Batı kültürünün gözünde geri kalmışlık, dünyanın farklı coğrafyalarında var olan kimliklerin veya geleneklerin Batının üstün kültürüne adapte edilmesi gereken yapı olarak görülmüştür. Batı ekseninde oluşacak küresel kimlikler geri halklara kazandırılarak onların üstün bir kökene sahip olması da sağlanacaktır. Aslında bu sömürgeciliği meşrulaştırmak için girişilen bir adım

Kültürel Küreselleşme Sürecinde Yerel Kimliğin Dönüşümü

olarak da görülebilir. Bu bağlamda, Batılı üstün kimliğin kendi üstünlüğünü haklı göstermeye ek olarak uygarlaştırıcı bir misyonu da bulunduğu fikri ortaya çıkabilir. Bu konuda sömürgeleştirme çabaları birtakım teoriler kullanılarak da meşrulaştırılmaya çalışılmıştır. Sonuçta, Batı kültürü ve kimliği için bütün diğer kültürlerin özgünlüğü ve saflığı geri kalmışlık belirtisidir. Batı toplumunda kültür kelimesi oldukça katmanlı şekildedir. Çoğu kimseler için evrensel kültür geri toplumlar karşısında elit tüketim mallarına sahip olma, gelişmiş müzik ve sanat faaliyetlerine atıfta bulunma anlamına gelmektedir.

Kimliklerin küresel batı kültürü potasında birleşmesine neden olan önemli unsurlardan biri de ileri iletişim teknolojileridir. İnternet, akıllı telefonlar ve sosyal medya uygulamalarının gelişimi ile birlikte insanların kültürler arası etkileşimi hem kolaylaşmış hem de artmıştır. Farklı kültürden insanların bir araya gelmesini sanal da olsa kolaylaştıran iletişim teknolojileri kültür alışverişinin de merkezi haline gelmektedir (Manuel Castells 1996). Örneğin Hollywood filmleri hayranı bir birey Türkiye'de yaşayıp bu filmler aracılığı ile Batı kültürünü yakından tanıyabilir. Aynı şekilde Türkiye'de ikamet eden bir metal müzik hayranı bir birey yabancı müzik gruplarını rahatlıkla takip edip müziği üreten kültür hakkında bilgi edinebilir. Teknoloji bu bağlamda dünya çapında homojen bir kimlik ve kültür yaratma aracı olarak dünyanın birçok yerinde melez kültürler inşa etmektedir. Örneğin, Elisabeth Eide ve Risto Kunelius bu duruma vurgu yaparak, egemen kültürel hegemonyanın sosyal medya araçları aracılığıyla yayıldığını savunmaktadır (Eide ve Kunelius 2001). Farklı kültürleri ve insanları tanıyan birey kendi kültüründeki benzerlik ve farklılıkları görme fırsatına da sahiptir. Örneğin, Amerikan sineması Netflix, Youtube, Disney vs. gibi sosyal medya platformları aracılığı ile hızla büyük kitlelere ulaşmaktadır. Bu nedenle Batı kültürü kendine has kültürler arası bir üslup da geliştirmekte diğer kültürleri etkilemektedir (Tuncer 2023).

Sosyal medya dışında küresel Batı kimliğinin yayılmasında önemli bir diğer unsur da Batı politik kurumları ve bunların kamu politikalarıdır. Küreselleşmenin siyasi boyutu dikkate alındığında, Avrupa Birliği ve Birleşik Devletlerin de en önemli destekçisi olduğu İnsan Hakları Mahkemesi, Adalet Divanı vs. gibi politik hukuki kurumlar yerel kültürdeki sözde olumsuzlukları denetleyen araçlar haline gelmiştir. Avrupa Birliği değerleri kimlik ve kozmopolitik değerlerin gelişmesi için çok sayıda fonlar kurmakta ve bu mantığı takip ederek küresel değerler de üretmektedir (Norris 2000). Örneğin Kontochristou (2004: 222) Avrupa kimliğini "AB'nin temel değer ve ilkelerinin kabulünü, aynı zamanda sosyal tutarlılık ve ortak bir yol duygusunu gösteren" özel ortak bir kimlik olarak tanımlamaktadır. Çünkü, bu ortak kimlik, en gelişmiş insan haklarına sahiptir. Küresel Batı kültürüne adapte olan insanın gelişmiş özelliklere sahip olduğu algısı Batılı politik araçlar yoluyla sunulmaktadır. Sonuç olarak bireyler yüksek refaha sahip Batı toplumlarının kimliğini aslında zenginlik ve özgürlük için izlenmesi gereken yol olarak görmektedir. Batıya yoğun göç de bu durumun ispatı durumundadır (Ladi 2006). Coğrafyasındaki yoğun politik belirsizlikler ve ekonomik problemler bireyleri yüksek refahın olduğu Batıya göç etmeye zorlamakta ve bu nedenle

bireyler Batı kültürünü tanımak ve öğrenmek için yoğun çaba sarf etmektedir. Almanya’da çalışmak için Almanca öğrenmek, yabancı dil sınavlarını geçebilmek ve Batı tarihini ezberlemek bütün bu çabalara örnek olarak verilebilir. Bu yoğun etkileşimler kaçınılmaz olarak bireyde Batıya has küresel bir kimliğin oluşmasına katkıda bulunmaktadır.

4. Akışkan Küresel Kimlik

Son dönemlerde sosyologlar arasında çokça tartışılan bir konu da akışkan kimliktir. İnsanın modern zamandaki kimliğine ışık tutabilmek için geliştirilen bu kavram Zygmund Bauman tarafından akışkan modernite çağında *'kimlik arayışı akışı durdurmak veya yavaşlatmak, akışkanı katılaştırmak, biçimsiz olana biçim vermek için süregelen bir mücadele'* olarak yorumlanmaktadır (Bauman 2012). Aslında onu bu kavramı geliştirmeye iten neden küreselleşmenin etkisini artırması ve bireysel/kolektif kimlik arasında bağ arayışıdır. Yani, küreselleşme nedeniyle bireysel kimliğin sabit, değişmez ve tartışılmaz özelliğini yitirdiğine yönelik vurgu Bauman’ın temel argümanıdır. Yerel kimliği somutlaştıran ortak atıfların ve ulus devletin bu atıflar üzerindeki yaptırım gücünü yitirdiği dönemde, bireyler kendi kimliklerini geçici ve kaygan bir zeminde geliştirmekte ve özgür biçimde inşa etmektedir. Bauman için bu durum, küreselleşmenin politik-ekonomik süreci sonucunda ortaya çıkan yeni medya ve ileri iletişim teknolojilerinin yarattığı sanal (yapay) özelliklerin bir sonucudur. Kimlik, akışkan modern dönemde artık durağan olmayıp, hareketli, çoklu ve parçalanmış bir durumdadır. Örneğin Hall (1996: 4)’a göre, *"kolektif kimliğin içeriği tarihselliğe tabidir, kurumsal bağlamlar içerisinde ve belirli söylemsel kalıplar çerçevesinde sürekli yeniden tanımlanmaktadır."* Ulus devletin kimlik üzerindeki etkisini yitirmesi ve bireysel kimlik seçiminin toplumun baskısından sıyrılması yine bireyin kendi özgürlük alanını genişletmesine neden olmakta ve bireyin kimliğine karşı sadık olması da zorlaşmaktadır. Belirgin şekilde sınırları çizilmiş bir kimliğe bağlanmak ya da o kimlikten uzaklaşmak da birey açısından kolaylaşmıştır. Birey için kimlik bu nedenle kolaylıkla giyilip atılabilen kıyafetlere dönüşmüştür. Haliyle bu sayede birey açısından pratik ve ilgilendiği konu hakkındaki en uygun kimlik seçilebilir bir duruma gelmiştir.

Akışkan kimlikler ne ulus devlete bağlı ne de küresel ekonominin ürettiği ticari kültürel ortamlar tarafından belirlenmektedir. Aksine, melezleşen karakterde olan akışkan kimlik kozmopolit bir haldedir. Kozmopolitleşme kültürel karmaşıklığa vurgu yapmamakla birlikte kimliğin yerel toplulukta geliştirilen yönünü eleştirip modern küresel vatandaşlığa övgülerde bulunur. Sosyal medya ve küresel teknolojik araçlarla kozmopolit ve akışkan hale gelen kimlik aslında Batıya kayan ve Batının değerlerini seçmeye zorlanan bireysel bir tercihmiş gibi de sunulmaktadır (Hannigan 2002). Bu bağlamda akışkan kimliğin dinamik doğası sıkça vurgulanmaktadır. Akışkan kimlik, bireyleri hem yerel hem de daha geniş ölçekte küresel topluluklarla özdeşleşmeye itmektedir. En büyük övgü burada, bireyin evrenselleşmesi ve kültürel küreselleşmesi sayesinde akışkan olarak üretilen kimlikler

Kültürel Küreselleşme Sürecinde Yerel Kimliğin Dönüşümü

arasında gidip gelen insanın istediği kimliği özgürce seçmesidir. Akışkan kimlikler bir başka açıdan bireyin başka kimliklere ait olma hissinden dolayı da gelişmektedir. Örneğin, ikinci bir dili öğrenmeye yönelik birey yerel kimliğinden sıyrılmış ve küresel bir kültüre sahip olmuş hissetmektedir (Sung 2013). Akışkan kimlik fikri sosyal yapıları ve eylemleri önemli ölçüde dönüştürerek yeni elit olarak tasvir edilen toplulukların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Rofe 2003). Bu bağlamda akışkan kimlik kavramı hem küresel hem de yerel güçler arasındaki rekabetin kimlik inşası üzerinde etkisini gündeme getirmiştir. Bu konudaki tartışmalar küyerelleşme kavramı üzerinde yoğunlaşmaktadır (Sung 2013). Glokal kimlikler, bireylerin yerel ve küresel aidiyetlerini şekillendirme ve değişme çabalarını yansıtmaktadır. Küyerel kimlik sayesinde akıcı ve uyarlanabilir bir akışkan kimlik duygusu da inşa edilmektedir. Bu akışkanlık, insanların kimliklerini değişik zeminlerde tartışmalarını ve küreselleşmenin değişen hareketliliğine uyum sağlamalarını mümkün kılmaktadır. Yani akışkan kimlik bireye sözde elit ve küresel bir topluluğun üyesi olma imkanını da sunar.

Toplumun ürettiği değerlerin ve normların çözülmeye başlaması nedeniyle birey, akışkan kimlik araçları ile kimlikler arasında serbestçe yüzebilir hale gelmiştir. Akışkan kimlik sayesinde bireyler kendi kimliklerini tayin etme yolunda hiçbir baskı altında yaşamamakta ve üzerinde değişim için hafiflik hissetmektedir. Bu şekilde hareket eden birey küresel kimlik geliştirmede başarılı görülürken yine farklı şekilde hareket edenler ise varoluşsal kaygılarla karşı karşıya kalmaktadır. Küreselleşmenin derin etkileri toplumsal yapıları da çözülmeye sürecine itmiş bu süreçte birey akışkan kimlik aşamasına girmiştir. Bauman, bu konu hakkında Karl Marx'tan örnekler de vermektedir. Marks'a göre, kapitalizmin baskısı altında ve sermayenin serbest akışıyla birlikte katı olan her şey buharlaşmaktadır. Toplumsal yapıların sürekliliği ve yoğunluğu akışkanlaştıkça kimlik de sonuç olarak belirsizleşmektedir (Razon ve Ross 2012). Örneğin yine Urry, küreselleşmeyi bir yerin (ulus devlet) ya da bir kişinin (yerel ya da küresel kimlik) değiştirilmesi olarak görmektedir. Küreselleşme küçük toplumsal geleneği yenmekle kalmayıp bireylerin küresel kimlik geliştirmesinde rekabete yol açmıştır. Akışkan küresel kimlik aynı zamanda American Express, McDonald's, Coca-Cola ve Sony gibi şirketlerin sürdürdüğü küresel ağların zaferi olarak da görülmüştür (Urry 2003). Küreselleşmenin kimlik üzerindeki bir diğer etkisi de yerel kimliğin, daha hızlı ve öngörülemeyen tarzlarda anomik hareket eden küresel akışkan kimliklerin şeklini almasıdır (Urry 2003). Bu bağlamda akışkan kimlik aslında homojenleştirici bir özelliğe de sahiptir. Bireyler kimlikler arasında gidip gelirken bir bakıma yerel ve Batı küresel kimliği arasında seçim yapmaya zorlanmaktadır.

Sonuç

Küreselleşme ile kültürel kimlik arasındaki ilişkilerin analizinde modern dünyadaki çok sayıda ekonomik, kültürel ve siyasal değişkenler önemli yer tutmaktadır. Küreselleşme sürecinde insanlık tarihi yeni bir aşamaya geçmiş sermayenin, fikirlerin ve değerlerin farklı

coğrafyalarda ve sanal mekanlarda sınırsız dolaşım özgülüğü sağlanmıştır. Küreselleşme sürecinde kültür üretimi, ülkeler, bölgeler ve kıtalar arası ilişkilerde yeniden tasarlanmış, dönüştürülmüş ve hızlandırılmıştır. İdeolojik köklerini Batı'da ortaya çıkan aydınlanmanın gelişime paralel olarak sömürgeci yayılmacılıktan alan küresel kültür diğer toplulukları da etkisi altına alarak genişlemiştir. Batı kültürünün üstünlüğünü kendine temel değer alan bu olgu günümüzde Amerika Birleşik Devletleri de dahil olmak üzere Kıta Avrupa'sının diğer toplumlar üzerindeki hegemonyasını ifade etmektedir. Batılılaşma diğer toplumlar için küresel bir değer olarak sunulmakta ve küreselleşme Batılı değerlerle özdeşleştirilmektedir. Bu bağlamda küreselleşmenin etkileri yerel/ulusal kimlikler üzerinde değiştirici ve tahrip edici bir hal almıştır. Kültürel alan üzerindeki etkileri olumsuz açılardan sıklıkla değerlendirilen küreselleşme, yerel kültürel devamlılığını, toplumların korunmasını ve muhafaza edilmesini engellemiştir. Bununla birlikte, küreselleşme dünyayı hızlı bir dalga gibi sarmış, farklı kültürleri piyasaya sürmüş ve kültürel deneyimleri homojenleştirerek kültürel kimliği de tehdit etmiştir. Batı kültürü hegemonyası kültür endüstrisi yoluyla farklı coğrafyalar ve kimlikler üzerinde yayılmış ve üretilen kültürel içerikler yaşam tarzının, zevklerin ve eğlencenin de tek tipleşmesine neden olmuştur. Bu nedenle ulusal kültürler özgünlüğünü yitirmiş ve evrensel Batılı değerlerin tahakkümü altında kalmıştır.

Öncelikle ileri teknoloji ve kitle iletişim araçları kültürel alanın biçimlendirilmesinde önemli bir role sahiptir. Sosyal medya kültürel egemen değerlere dayalı tek tüze bir kimlik yapısını ortaya çıkarmakta ve benzer kültürel kalıpların oluşmasına yol açmaktadır. Özellikle, Netflix, Youtube, Amazon vs. gibi sosyal medya platformları aracılığı ile Batılı ve ileri olarak görülen yaşam tarzı diğer toplulukların dünyalarına girmektedir. Bunun yanında Hollywood gibi film endüstrileri sayesinde çok sayıda kültür değer üretilmiş Batı kültürü az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelere ihraç edilmektedir. Bu bağlamda medya sadece bilginin farklı coğrafyalara ulaştırıldığı bir ortam olmaktan çıkmakta, aynı zamanda Batı kültürünün fikir hegemonyası için uygulama aracı haline dönüşmektedir. Kültürel küreselleşme bütün bu araçlar vasıtasıyla kitle kültürünü ve değerlerini değiştirmekte melez kimlikler yaratmaktadır.

Sosyal medyaya ek olarak eğitim, kültürel küreselleşmenin akışkan ve ikili kimlikler üretmesi açısından dikkate değer bir kurumdur. Dünya dili olarak kabul edilen Amerikan İngilizcesi tüm ülkelere kültürel bir ayrıcalık olarak tanıtılmış ve bireylerin daha iyi bir yaşam amacıyla Batı ülkelere göç etmesi için bu dil öğretilmeye teşvik edilmiştir. Dil, kültürün yayılması için başat bir olgudur. Dil sayesinde bireyler diğer kültürleri tanımakta ve kendilerini yeniden inşa etmektedir. Batı kültürünü dil aracılığı ile tanıyan bireyler akışkan bir kimlik oluşturarak dünyanın herhangi bir yerinde gelişen olaylar hakkında fikir sahibi olmaktadır. Bu fikirler yoluyla Batı'dan elde edilen değerler dünyadaki olaylar hakkında hükümetleri eylem almaya da itmişlerdir. Bu nedenle yerel kültürel kimliğinden sıyrılan birey çok boyutlu bir kimliğe sahip olup evrensel değerleri savunur pozisyona geçmektedir. Haliyle bu açıdan her birey birer medeni Batılı olarak algılanma arzusuna da itilmektedir. Bu

Kültürel Küreselleşme Sürecinde Yerel Kimliğin Dönüşümü

gelişmelere paralel olarak küreselleşmenin kültürel boyutlarına tepkiler de doğmuştur. Yerel toplumsal davranışları düzenlemek hem bireylerin hem de grupların kültürel güvenliğini sağlamak için biz ve öteki arasında sembolik sınırlar oluşturmaya çalışılmıştır. Örneğin, ülkeler vatandaşlarına eğitim yoluyla kendi değerlerini aşılacak istemiş ve öz kültürün yüceltilmesine çalışmıştır.

Kültürel küreselleşme özellikle gençler ve ergenler üzerinde derin izler bırakmaktadır. Bu grupların kimlikleri yukarıda bahsedilen küresel kültür araçları ile karmaşıklaştırılmış ve çeşitlendirilmiştir. Gençler ve ergenler sosyal medya araçlarıyla en çok vakit geçiren gruplar olarak farklı kültürleri deneyimleme fırsatına sahip olan önemli gruplardandır. Bu özellik onları küresel kültürün etkisine daha açık ve buna paralel olarak da Batılı kültürel yaşama karşı daha savunmasız kılmaktadır. Küreselleşmenin gençler ve ergenler üzerine etkileri hakkında araştırma yapan bilim insanlarının çoğunluğuna göre çok sayıda birey küresel bilinçle yetişmekte ve kimliklerini bu bilince uygun şekilde inşa etmektedir. İnternet oyunları örneğinde çok sayıda genç dünyanın farklı coğrafyalarındaki insanlarla rahatlıkla iletişim kurabilmekte ve onların yaşamından etkilenmektedir. Batılı değerler ışığında küresel kimlik geliştiren genç ve ergen dünyanın herhangi bir yerinde ortaya çıkan olaylar hakkında rahatlıkla bilgi edinebilmektedir. Bu nedenle Instagram, Facebook ve X gibi sosyal medya platformları bu gruptaki bireylerin olaylara karşı küresel bir tavır almalarına ve o bölgenin siyasi ve kültürel dinamiğinin değiştirmesine de katkıda bulunmaktadır.

Kaynakça

- A Aneesh. 2012. "Negotiating globalization: Men and women of India's call centers". *Journal of Social Issues*, 68/3, 514-533.
- Amir Rosenmann. 2015. "Alignment with globalized Western culture: Between inclusionary values and an exclusionary social identity". *European Journal of Social Psychology*, 46/1, 26-43.
- Amir Rosenmann, Gerhard Reese, ve James E. Cameron. 2016. "Social Identities in a Globalized World: Challenges and Opportunities for Collective Action". *Perspectives on Psychological Science* 11/2, 202-221.
- Angela Nguyen ve Veronica Benet. 2013. "Biculturalism and Adjustment: A Meta-analysis". 44/1, 122-159.
- Anthony Giddens. 1991. *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern*. Cambridge: Polity Press.
- Arnett, Jeffrey Jensen. 2002. "The Psychology of Globalization." *American Psychologist* 57/10, 774-83.
- Bilal Kargı. 2014. "Zaman-Mekân Sıkışması Boyutuyla Bilimde Dönüşümler ve Sosyal Teoride Küreselleşme ve Ulus-Devlet. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 5/10, 219-237.

- Bouymaj, Imane ve Renato Telo De Freitas Barbosa Pereira. 2022. "Homogenization or Diversification? The Impact of Globalization on Cultural Identity of the First and Second-Generation Immigrants". *Journal of Globalization Studies* 13/1, 73-89.
- Ceylan, Eyyüp. 2019. "Küreselleşme Sürecinde Yerel Kimliğin Durumu". *International Journal of Academic Value Studies*, 5/2, 303-311.
- Chit Cheung Matthew Sung. 2013. "Global, local or glocal? Identities of L2 learners in English as a Lingua Franca communication". *Language Culture and Curriculum*, 27/1, 43-57.
- Christine Dallaire. 2005. "'Asymmetrical Hybridities: Youths at Francophone Games in Canada.'" *The Canadian Journal of Sociology*, 30/2, 143-168.
- Comănanu, Ruxandra-Silvia, Kimberly A. Noels, ve Jean-Marc Dewaele. 2018. "Bicultural Identity Orientation of Immigrants to Canada". *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 39/6, 526-541.
- Orhan Dağ ve Mehmet Şerif Bakır. 2022. "Küreselleşmenin Ulusal ve Uluslararası Alanda Eğitim Yönetimine Yansımaları". *Journal Of Social Humanities and Administrative Sciences* 57/1, 1407-1414.
- David Harvey. 2014. *Postmodernliğin Durumu*. İstanbul: Metis Yayınları.
- David Rothkopf. 1997. "In Praise of Cultural Imperialism?" *Foreign Policy*, 107/1, 38-53.
- Elisabeth Eide ve Risto Kunelius. 2001. *Globalization, Culture and Journalism*. London: Routledge. London: Routledge.
- Erik Erikson. 1968. *Identity: Youth and crises*. New York: Norton.
- Fatih Fuat Tuncer. 2023. "Discussing Globalization and Cultural Hybridization". *Universal Journal of History and Culture* 5/2, 85-103.
- Geoff Walsham. 2001. *Making a world of difference –IT in a Global context*. UK: Jon Wiley & Sons.
- George Ritzer. 2009. *McDonaldization: The reader*. Thousand Oaks. California: Sage.
- Henry Tajfel. 1984. *Social Categories of Human Groups*. Barcelona: Editorial Herder.
- Hubert Hermans ve Harry Kempen. 1998. "Moving cultures: The perilous problems of cultural dichotomies in a globalizing society." 53/1, 1111-1120.
- John Hannigan. 2002. "Culture, Globalization, and Social Cohesion: Toward a De-Territorialized, Global Fluids Model". *Canadian Journal of Communication*, 27/2, 277-288.
- Jacob Hirsh ve Sonia Kang. 2016. "Mechanisms of Identity Conflict: Uncertainty, Anxiety, and the Behavioral Inhibition System". *Personality and Social Psychology Review* 20/3, 223-244.
- Jan Aart Scholte. 2000. *Globalization: A critical introduction*. New York: St. Martin's Press.
- John Tomlinson. 1991. *Cultural Imperialism: A Critical Introduction*. London: Pinter.
- John Urry. 2003. *Global Complexity*. Cambridge: Polity Press.
- Kristen Marcussen. 2006. "Identities, self-esteem, and psychological distress: An Application of Identity Discrepancy Theory". *Sociological Perspectives*, 49/1, 1-24.
- Layachi Zemmouri ve Mounira Amiar. 2020. "Cultural Identity In The Age Of Globalization: Challenges For Openness And Hopes For Global Identity", *Education and Social Sciences*, 1/1, 1084-1090.
- Manuel Castells. 1996. *The Rise of The Network Society*. Cambridge: Wiley.

Kültürel Küreselleşme Sürecinde Yerel Kimliğin Dönüşümü

- Manuel Castells. 1997. *The Power of Identity of the Information Age: Economy, Society and Culture*. Blackwell: Oxford.
- Maria Kontochristou. 2004. "The Role of Public and Private Mass Media in the Creation of a European Identity". *Review of Public Administration*, 10/1, 219-243.
- Matthew W. Rofe. 2003. "'I Want to be Global': Theorising the Gentrifying Class as an Emergent Elite Global Community". *Urban Studies*, 40/12, 2511-2526.
- Na'amah Razon ve Karen Ross. 2012. "Negotiating Fluid Identities: Alliance-Building in Qualitative Interviews". *Qualitative Inquiry*, 18/6, 494-503.
- Nino Skhirtladze ve Nino Javakhishvili. 2016. "Identity Processes and Statuses in post-Soviet Georgia: Exploration Processes Operate Differently". *Journal of Adolescence* 47/1, 197-209.
- Phillip L Hammack. 2006. "Identity, Conflict, and Coexistence: Life Stories of Israeli and Palestinian Adolescents". *Journal of Adolescent Research* 21/4, 323-369.
- Refik Balay. 2004. "Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37/2, 61-82.
- Roland Robertson. 1992. *Globalization: Social theory and global culture*. London: Sage.
- Ronald Inglehart. 2000. "Modernization, cultural change, and the persistence of traditional values". *American Sociological Review*, 65/1, 19-51.
- Roy Baumeister. 1996. "Identity as adaptation to social, cultural, and historical context". *Journal of Adolescence* 19/5, 405-516.
- Seth Schwartz ve Jennifer B. Unger. 2010. "Biculturalism and Context: What is Biculturalism, and When is It Adaptive". *Human Development*, 53/1, 26-32.
- Sonia Suchday. 2015. "Anger and Globalization Among Young People in India". *New Directions For Child and Adolescent Development*, 147/1, 77-84.
- Stella Ladi. 2006. "Globalization and Europeanization: Analysing Change". *SSRN Electronic Journal*. 5/1, 4-18.
- Stuart Hall. 1996. *Questions of cultural identity*. California: Sage.
- Thomas Risse. 2010. *A Community of Europeans? Transnational Identities and Public Spheres*. New York: Cornell University Press.
- Zarqa Azhar. 2014. "Impact of Globalization on Youth Cultural Identity". *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 5/23, 2198-2210.
- Zygmunt Bauman. 2012. *Liquid Modernity*. Cambridge: Polity Press.

